

Clark Murdock, Samuel J. Brannen, Thomas Karako, Angela Weaver i inni: *Project Atom. A Competitive Strategies Approach to Defining U.S. Nuclear Strategy and Posture for 2025–2050*

Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych
w Waszyngtonie, maj 2015

Amerykański think-tank Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych (*Center for Strategic and International Studies*, CSIS) opublikował raport zatytułowany *Project Atom. A Competitive Strategies Approach to Defining U.S. Nuclear Strategy and Posture for 2025–2050*¹. Raport jest zbiorowym opracowaniem ekspertów reprezentujących m.in. Stimson Center, Center for a New American Security oraz National Institute for Public Policy, przygotowanym jako dokument wynikowy zbiorowej inicjatywy pod nazwą *Project Atom*. Celem opracowania było znalezienie odpowiedzi na pytanie: jaka powinna być amerykańska strategia jądrowa na lata 2025–2050 oraz jak powinny być kształtowane siły i środki w odniesieniu do amerykańskich sił nuklearnych, aby efektywnie wspierać realizację tej strategii?

Autorzy, na podstawie przeprowadzonej analizy zmian zachodzących na arenie międzynarodowej prognozują dalszą proliferację broni jądrowej w świecie, skutkiem czego już wkrótce może nią dysponować nawet 18 państw. Niepodejmowanie przez Stany Zjednoczone działań przeciw niekorzystnym trendom zachodzącym w świecie może doprowadzić do osłabienia wiarygodności USA w zakresie zapewnienia rozszerzonego odstraszania (*extended deterrence*). Realistycznie dostrzegają, że grozi to osłabieniem dotychczas sprawowanej przez USA roli gwaranta stabilizacji w świecie i głównego architekta porządku międzynarodowego, zachwianiem dotychczasowej równowagi w wymiarze regionalnym oraz wzrostem oczekiwań ze strony sojuszników, zwłaszcza tych nieposiadających broni jądrowej, aby Stany Zjednoczone podjęły wzmożony wysiłek w celu wzmocnienia środków polityki odstraszania nuklearnego. Wymagać to będzie opracowania przez USA takiej strategii nuklearnej, która odpowiadać będzie zagrożeniom i wyzwaniom dla bezpieczeństwa w XXI w., w szczególności umożliwiające

¹ Publikacja dostępna na stronie internetowej Center for Strategic and International Studies – http://csis.org/files/publication/150601_Murdock_ProjectAtom_Web.pdf (dostęp: 12 sierpnia 2015 r.).

zachowanie dotychczasowego poziomu odstraszania oraz efektywne ograniczenie proliferacji broni jądrowej w różnych częściach świata.

W opracowaniu efektownie połączono analizę i prognozę środowiska bezpieczeństwa z rekomendacjami działań w kontekście nowej strategii jądrowej USA. Autorzy pozycji postulują zaniechanie inicjatyw związanych z umieszczaniem broni jądrowej lub laserowej w przestrzeni kosmicznej, ponieważ prawdopodobnie będą one zbyt kosztowne i nieefektywne w stosunku do posiadanych innych opcji działania. W zamian proponują skierowanie głównego wysiłku na przejmowanie roli i zadań taktycznej broni jądrowej przez siły strategiczne (rosnąca rola jądrowych rakiet balistycznych), z zachowaniem parytetu ilościowego w stosunku do sił jądrowych posiadanych przez Rosję. Rekomendują też zachowanie przewagi w zakresie zdolności nuklearnych nad Chinami (obecnie szacowanej w stosunku 10:1) oraz zdolności do jednoczesnego zaangażowania w konflikt z kilkoma regionalnymi przeciwnikami dysponującymi bronią jądrową. Posiadane zasoby broni jądrowej mogą być – w opinii autorów raportu – zmodernizowane w ramach obowiązującego obecnie programu finansowania amerykańskiego arsenału nuklearnego oraz zmniejszone dzięki reaktywnej infrastrukturze (elastycznej, zdolnej do reakcji na zmianę warunków bezpieczeństwa; *nuclear weapons responsive infrastructure*), optymalizacji jądrowego systemu dowodzenia i kontroli (C2) oraz jego zintegrowaniu w ramach Departamentu Obrony z komplementarnymi systemami w zakresie broni konwencjonalnej, cybernetycznej i elektronicznej. Amerykańska broń jądrowa powinna być tak dyslokowana, aby pokazać potencjalnemu agresorowi, że konflikt jądrowy nie jest dla niego opcją atrakcyjną, nie przyniesie mu wymiernych korzyści i spotka się z odpowiednią reakcją.

Na uwagę zasługuje przyjęta przez autorów projektu metodologia badań. Największy wysiłek w procesie badawczym położono na dochodzenie do konsensu i odrzucenie skrajnych poglądów (odmiana metody delfickiej). Prowadzący badania zespół naukowców w ramach *Project Atom* nawiązał w ten sposób do metodologii zastosowanej przez administrację prezydenta Dwighta Eisenhowera w latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia podczas opracowywania projektu amerykańskiej strategii jądrowej. Badania w ramach *Project Atom* oparto więc na technice sekwencyjnych kroków: dokonano wyboru trzech zespołów roboczych, w skład każdego z nich wszedł uznany ekspert do spraw strategii jądrowej oraz 5–6 dodatkowych ekspertów – specjalistów w wybranych dziedzinach nauki do każdego z trzech zespołów roboczych; określono zakres tematyczny prac (taki sam dla każdego zespołu roboczego), po czym każdy zespół opracował raport roboczy

i przedstawił go na konferencji plenarnej. Następnie dr Clark Murdock, na podstawie raportów przekazanych przez zespoły robocze, opracował raport zbiorowy i przedłożył do publicznej obrony podczas kolejnej konferencji plenarnej. Po dwóch miesiącach zamierzonej przerwy na refleksję, raport zbiorowy został przekazany do konsultacji kilku wybranym ekspertom, a po zebraniu od nich uwag i poprawek opracowana została ostateczna wersja dokumentu. Wszystkie materiały cząstkowe (w tym raporty zespołów roboczych) zawarte zostały w załącznikach do raportu końcowego.

Podsumowując, należy zaznaczyć, że główne tezy zawarte w raporcie CSIS odwołują się do amerykańskich doświadczeń z okresu zimnej wojny (np. przyjęcie założenia o nadrzędnej funkcji odstraszania arsenału jądrowego, koncepcja elastycznej i proporcjonalnej odpowiedzi – *Measured Response*), co wydaje się założeniem tylko częściowo adekwatnym w kontekście asymetryczności, hybrydowości i złożoności współczesnych zagrożeń i wyzwań dla bezpieczeństwa. Co więcej, do czasu zakończenia kadencji prezydenckiej przez Baracka Obamę nie należy spodziewać się, aby rekomendacje zawarte w tym opracowaniu wywarły zauważalny – w krótkiej perspektywie czasowej – wpływ na politykę bezpieczeństwa realizowaną przez amerykańską administrację. Bardziej prawdopodobne jest, że w najbliższej przyszłości USA będą koncentrować się na redukcji posiadanego arsenału nuklearnego, ograniczaniu znaczenia broni jądrowej w systemie globalnego bezpieczeństwa oraz wdrażaniu porozumienia nuklearnego z Iranem. Stany Zjednoczone będą też zapewne dążyć do ograniczania swojego zaangażowania militarnego w konflikty międzynarodowe i przenoszenia nacisku na zwiększenie w nich udziału przez sojuszników i partnerów.

Mimo tych zastrzeżeń pozycja jest godna uwagi ze względu na to, że CSIS posiada wystarczająco inspirujący i rozwinięty potencjał, aby aktywnie wpływać na kierunki myślenia amerykańskich decydentów politycznych. Do jej przeczytania zachęca zarówno wnikliwie przedstawiona metodologia przeprowadzonych badań, jak też strona merytoryczna. Po lekturze raportu trudno będzie rzeczowo polemizować z głównym przesłaniem autorów, że konieczne jest przeprowadzenie takich zmian w amerykańskiej broni jądrowej (*changes in [the U.S.] nuclear posture*), które nie będą obniżały wiarygodności USA w zakresie odstraszania i tym samym nie będą osłabiały poczucia bezpieczeństwa sojuszników i partnerów Ameryki (w tym Polski). W interesie bezpieczeństwa Polski jest, aby w przyszłej amerykańskiej strategii jądrowej uwzględniono przyjęcie szerokiego, a zarazem precyzyjnie zdefiniowanego wachlarza „odpowiedzi nuklearnych”, które mogłyby zostać wdrożone w razie użycia przez inne państwo (państwa) broni jądrowej.

W tym kontekście jest to publikacja ważna także dla polskich polityków i strategów, odpowiedzialnych za zapewnienie narodowych zdolności umożliwiających efektywną realizację polityki odstraszania przed ewentualną agresją zbrojną na nasze terytorium.

dr Sławomir Kamiński
Biuro Bezpieczeństwa Narodowego